

ouden ze
eigen er-
it bewust-
ik, die
maar die
reserve,

ze eerste
toch zal
moeten

gevoelen
rou zijn
is nooit
deel be-

gescha-
werd, in
der werd
in straks
de heilig

us, desti-
ekt geen
ik' bij
dige ik'

te een-

van het
het zijn;

niet be-
en grond
er tus-
nust zijn
igt, maar

de „ver-
bespre-
t bijeen-
anvangt,
den regel
en half
zich de
eer druk
amen zijn
osterdag
nog een
aan werd

rk, waar
s op hem
aan eeni-
daar het
staat niet
half uur
komt, en
gegeven
ge orde

se zekere
en in of
de dienst
Welk ka-
sjeen zijn
rdoor tot
onderwijl
tijd zal

o. i. de
tal heer-
het door

houdt in,
gebeden
til heeft
a rechts
en mag,
te blij-
fbreekt,
g zal zijn
chrift of

dienstige
afgeleid,
zal wor-
reid voor

het sta-
gen; de
ordenen;
en.
dat ze
naast
naar een
spreken,
er waren,
m, of er

stille als
rafgaat,
Woord,
eds' ge-
dij ont-

ch, niet
i reken-

en is er
in amb-
n per-
net hoog
op aarde
aels ko-
mede is
en altoos
van de
prediker
uit den
an Sinaï

orders',
komen,
en wie

met het ambt bekleede broeder zal voor-
gaan, opdat de vergadering goed geleid
worde, en aan haar doel beantwoorde.
Doch hieruit volgt dan ook, dat de opge-
komene broeders en zusters hun vereenigings-
punt niet enkel vinden in den prediker die
spreken gaat, maar ook evenzoo in den
broederband die hen saambindt, en in wat
ze saam komen doen.
En op dit standpunt nu is het eer on-
natuurlijk, dat de vergaderende geloovigen
beginnen moeten met muistil, en als waren
ze elkander wildvreemd, naast elkander te
gaan zitten.
Als de vergadering zelve geopend is, dan
natuurlijk moet ieder stil zijn. Dat is in
elke vergadering zoo. Maar dat men ook
voor de vergadering niet zou mogen spreken,
geldt nergens, en door dit te verbieden,
maakt men de samenkomst stijf, ont-
neemt haar het gezellig karakter van een
vergadering, en maakt er een *audientie* van.
Natuurlijk doet het rondpreken in groote
steden, zoodat er in elk gebouw telkens
een ander „gehoor“ zit, aan dit vertrouwelijk
en gezellig karakter der samenkomsten
afbreuk.
Men kent elkander niet. Men zit naast
vreemden. Naast broeders en zusters, ja,
maar van wier broederschap of zusterschap
men niets afvoelt, en voor wie men dan
ook niets voelt. Alleen kerspelvorming zou
hier beterschap kunnen aanbrengen.
Maar, gelijk vanzelf spreekt, niet met
het oog daarop kan hier de zaak bespro-
ken worden. We nemen hier de „verga-
dering der geloovigen“ in haar ideel ka-
rakter, als van „broeders en zusters, die saam
gemeenschap der heiligen oefenen en elkan-
der kennen en liefhebben“. En dan is
het onnatuurlijk, dat men, elkander, na
verloop van een week weer ontmoetende,
geen stom woord tegen elkaar zou mogen
zeggen, hoogstens met zijdelingsche buiging
elkaar zou mogen groeten, en nauwelijks
elkaar een hand zou mogen geven.
In een kerkeraadsbank gaat dit dan ook ge-
meenlijk eenigszins anders toe. Daar kent men
elkander, men geeft elkander altoos een hand
bij het binnenkomen, ziet elkander aan, en
vraagt naar elkaars welstand.
Maar in het schip der kerk komt het
herhaaldelijk voor, dat men gaat zitten
naast iemand die u niet kent en dien gij
niet kent, dat ge hem niet eens een hand
geeft, ternaauwernood aanziet, geen woord
spreekt, en straks weer opstaat, zoodat ge
zoudt opstaan uit de buurschap van iemand
met wien ge op een tram stondt, zoodat
ge niet eens zoudt kunnen zeggen, hoe
deze uw broeder, met wien ge vergaderd
hebt, er uitzag.
Dit nu is de broederschap verzaaken, ver-
zaken alle gevoel van saamhoorigheid, en
het karakter van vergadering vernietigen,
en ge kunt er zeker van zijn, dat ze het
bij de Haghepreken, en in de dagen onzer
martelaren heel anders deden.
Nu koud als ijs voor elkaar, toen de
warme gloed eener saambindende liefde.
En bij ons drijft men dit zelfs zoover,
dat ieder onder vaak zelfs aan den heiligen
Dich heeft aangezet als met hem geheel
vreemde personen.
Op zichzelf zou het daarom het wensche-
lijkst zijn, dat bij elke kerk een ontvang-
zaal was, een soort antichambre, waar men
voorloopig saamkwam, om straks als de
dienst aanving, zich saam naar de verga-
derzaal te begeven.
In die ontvangzaal kon men elkaar dan
elken Zondag ontmoeten, en de kennismaking
voortzetten en levendig houden, om daarna
werkelijk als broeders en zusters in het
kerkegebouw te gaan nederzitten.
Bij gemis daarvan behelpt men zich nu
ten platteband, als het weer droog en niet
te koud is, met de open plaats voor het kerke-
gebouw, maar in onze steden gaat dit niet,
en dan is er feitelijk geen andere weg
open, dan dat men dadelijk in het eigenlijke
gebouw inga, en zijn plaats inneemt.
Maar dan moet er ook naar gestreefd, dat
men elkaar leert kennen, dat men elkaar
niet als vreemden bejegt, in elk geval
elkander de hand drukt, elkander in het
oog ziet, en vraagt naar elkaars welstand.
Tegen een zich daaruit ontspannend gesprek,
bestaat dan ook niet de minste bedenking,
mits natuurlijk de bescheidenheid niet ver-
zaakt worde, de een den ander niet poge
te overschreeuwen, en het niet een door-
eenwarring van allerlei stemmen worde.
Zelfs het opstaan van zijn zitplaats, om een
anderen broeder, wien men iets te zeggen
heeft, even toe te spreken, of na herstel uit
krankheid of dergelijke hem de hand te
drukken, zou in het minst niet in strijd
zijn met het karakter der vergadering.
Dat stijve, overplechtige en alle vertrou-
welijkheid doodende van de grafstille is
gemaakt en onnatuurlijk.
Daar leveren we niet voor, maar daar
stellen we ons uit beginsel tegenover.
Vooraf voor onze kinderen is dat glad
verkeerd. Onder den dienst moeten ze uter-
aard stil zijn, maar zoolang de dienst niet
aanging, moet ge ze niet drukken noch
beauwen.
In de apostolische gemeenten ontmoette
men elkaar zelfs met „een heiligen
kus“. Dat was Griekse usantie, een
usantie die bij ons niet gaat. Maar onze
usantie is elkaar de hand te drukken en
een vriendelijk woord te zeggen, en wie
dit verzuimt, schiet in Christelijke be-
leefdheid en vertrouwelijkheid tekort.
Dat vullen van den ledigen tijd, met
lezen uit de Bijbel en met zingen, ver-
diend daarom allerminst aanbeveling, en is
zelfs beneden de waardigheid van het heilige.
Dat lezen toch uit de Schrift en dat zingen
hoort in den dienst, en moet niet *voor* den
dienst plaats hebben.
Voor den overgang uit het *saamkomen*
tot het eigenlijke *vergaderen*, teneinde den
dienst uit te gaan voeren, is voorts het
orgelspel het meest natuurlijke en als van-
zelf aangewezen middel.

Gelijk de heer Verveen het in het *Hol-*
lands Kerkblad zoo schoon van de muziek
zong, heeft de muziek ook als zoodanig
een heilige, van God verordende roeping,
en zulks wel, om, gelijk Calvijn het uitdrukt,
„de harten te roeren en zacht met te slaepen“.
Verveen zong aldus:
Vloei, heldre klankenstroom! met lieftelijken
tonen,
Gij gawe van den Heer, den Schepper van 't heelal,
Dien Oorsprong alles goeds, Wien 't zalig koor van
engelen
Het „driemaal heilig“ zingt in reinen hemelval.
Toen de aarde nederzank op hare grondpilaren,
Klonk 't galmend lofaccorde de wijde hemelen door,
Kwam aan het feestgejuich der kinderen Gods zich
paren
In vrolijk maatspel der morgensterren koor.
Een lieftelijk beurtgezang van schoone melodien
Doortilde tot Gods eer het heerlijk Paradijs.
Als 't gansche scheppental in zivre harmonien
Zijn stem gaf, naar zijn aard en elk op zijne wijze
De wakke nachtelijke met slapend-schel georgel
Bezielde door zijn knat het ovrig angelental,
Hem stekend naar de kroon met onvermoelden
gorgel,
Dat de echo antwoord gaf op 't jublend vreugd-
geschal.
Het zachte windgeuis: het lispelen, fluiten; 't plonzen,
't Gelabbelen en geklots in darten stroom en vliet;
't Gebraul, gebriesch, geblaas en 't blaffen, brommen,
gonzen,
't Smolt alles in een schoon, veel-duisendstemmig
lied:
En 't eerste menschenpaar, wier lustrend oor mocht
vangen
Dien wonderd toncuvloed, hun streelend zin en geest,
Verheerlijkte in dien slond met reine beelden
Zijn God, Die hen verbond op 't eerste buid-
feest.
Thans rijzen van deze aard veel doffe treurgedachten
En schietten de klanken op 't bloedig oorlogsveld.
Moet dikwerf 't beestelid den blijden reit vervangen,
En is 't verslagen hart als 't spelting zelf ontloed.
Toch vaak ook smelt het wegzinnig-zoet ontroeing,
Als bij zacht toongemisch het biddend opwaarts
zweeft,
Of met een dondergalm in maalge geestverruiging
Zijn Schepper, God en Heer eerbiedig hulde geeft.
Loof, al wat adeia heeft! in juichende chorale
Den Koning van 't heelal, Met cithar, harp en luit,
Met orgel en basuin, met trommel en cymbalen
Geev 't menschedom Hem al de eer en galm! Zijn
glorie uit!
Blijft, goddelijke muziek! in silven stroomten klaren!
Gij zijt voor de eeuwigheid: met jublend lofgeschal
Rolt uit der zaalgen mond een stemme veler waeren
Tot eer van Hem, Die is, Die was en wezen zal!
In den dienst zingt de gemeente, dan
komt de muziek uit de ziel, en mag het
orgel alleen begeleiden, leiden, en steu-
nen, en moet het niet zelfstandig willen op-
trekken. Maar *voor* den dienst is een niet
te lang orgelspel, dat inleidt op den dienst
kostelijk, mits de muziek dan ook daarop
gericht zij.
Vangt zulk orgelspel dan zacht aan, om
niet te plotseling te storen, en neemt het
alzo rustig de zielen op, om ze te verhef-
fen, en op de ontmoeting des Heeren voor
te bereiden, dan vervult het orgel in *dit*
stadium zijn eigenlijke roeping, een roeping
waarin het orgel door niets anders ver-
vangen kan worden.
En al weten we nu, dat we door dit
ons oordeel eenigermate ingaan tegen de
duisver heerschende zinswijze, toch mochten
we daarom ons oordeel niet verzwijgen.
De broeders die hier dusver anders
over oordeelden mogen daarom gebeden
zijn, ook dit vraagstuk aan het beginsel te
toetsen, en zich af te vragen, of zij zelven
betuigen kunnen, dat de thans meest gel-
dende opinie strookt met het Gereformeerde
beginsel van „een vergadering der geloovi-
gen“, strookt met wat de apostel van „den
heiligen kus“ zegt, strookt ook met de eischen
van natuur en leven.

Voor Kootwijks Scholen.
Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Gevonden
in 't kerkzakje Geref. kerk te Delft 1/1; door
de dames H. te Ede, van den heer A. v. R.
te N. 1/2; door den heer H. Rollman te Bo-
graven, van N. N. 1/10; van N. N., postmark
Utrecht, voor Kootwijk 1/10; van Ds. Lion
Cachet te Rotterdam, voor de school te Koot-
wijkbroek 4/50.

Uit de Pers.
Schoon is wat Ds. Tazelaar schreef over de
ellende van het Heidendom en de heerlijkheid
van het Evangelie.
We nemen het over uit het *Geref. Kerkblad*.
De zee der Heidendolken is een Doodde Zee,
van welke zijde ge haar ook beschouwt, in het
konde Noorden, evenaar als in het oode Zuiden.
Gij hebt zeker wel eens iets vernomen van de
Eskimo's op Groenland; een oord van eeuwigda-
rende sneeuw en ijs, welks uiterlijk voorkomen nu
hart onwillekeurig met weemoed en huivering ver-
vuld. De menschen, die daar wonen zijn zoo diep
gezonken, dat schier geen teken van eenig gods-
dienstig leven bij hen is op te merken.
Zooval uit maatschappelijk als godsdienstig oog-
punt staan de Eskimo's al mede op den laagsten trap.
In ieder dorp is een tovenaars, die door ge-
heimzinnige toverspreuken, en door het offeren
van honden, de boose geesten, voor welke de arme
Eskimo's zeer bang zijn, beweert. Zij gelooven, dat
die „Angekok“ kan maken, dat de zeevonden
zeer voorspoedig is. Maar als zijne toverspreuken
hun geen voordeel aanbrengen, of, als zij zich van
den „Angekok“ misleid achten, slaan ze hem een-
voudig dood, snijden zijn lichaam in stukken, en
werpen deze in de zee. De Groenlanders gelooven
ook aan een leven na dit leven. De zaligen zullen
na den dood, op een altijd kalme zee, in een schoone
kajaks te jacht gaan, en overvloed van zeevonden,
robben en walvissen hebben. De verlorenen zullen
aan het ruwste stormweer blootgesteld, in
eewighe koudte verkeeren. Ze zijn bleek en uitge-
put van gebrek, want daar zijn geen zeevonden.
Vernemen ze hier niet het dof gebruis van de
Doodde Zee? Welk een godsdienst!
De Groenlander bekommerd er zich dan ook niets
om. 't Is slechts een denkbeeld, zonder enige kracht
in het leven. Al waar de Eskimo aan denkt en van
spreekt, betreft de visscherij en een zeevond is zijn
en zijn al.
Vestigen wij nu op de hoogst beschaaftde en
meest ontwikkelde Heidenen het oog.
Tot dezen mogen in de eerste plaats de Chine-
zen worden gerekend. De Chinezen staan op een
zeer hoogen trap van beschaving. Ze zijn geverd,
beleefd en zeer schrauder, en hebben talloze gods-
dienstvormen.
Maar met al hun godsdienst zijn ze een volk van

godloochenars; en met al hun ontwikkeling en be-
schaving een natië van dolbelaars, opiuschuijvers,
overspelers en dronkaards. Een zeer opmerkelijk
verschijnsel levert de taal van dit volk op. Deze is
rijk in klanken, eigenaardige uitdrukkingen en ver-
sterkingen. De rijke taal is toch geheel ongeschikt
tot het uitdrukken van heilige dingen, zoo zelfs
dat de vertalers der Schrift lang aarzelde, welk
woord zij zouden gebruiken voor den naam Gods.
Daarom is die taal genoemd: een meesterwerk
van Satan tot uitsluiting van het Evangelie.
Evenzoo als bij de laagst en diepst gezonken
volken, is het Heidendom ook in zijn hoogste op-
baring, dus niets dan een Doodde Zee, vol ellende
en verschrikking.
Naar die Heidenwereld nu vloeit de Levensstroom
uit het Heilighdom heen. Zijne wateren vloten af
naar het Oosten. Vele uitloopen zien hierin een
bewijs, dat dit visioen van Ezechiël de latere tijden
betreft.
Immers de blijde boodschap des heils is het eerst
van Palestina uitgegaan, en verbroide zich van
daar steeds meer westwaarts. Van den oopgang der
zon, tot haren ondergang, alzo spreekt de Heere
in Malechi 1: 11, zal mijn naam groot zijn onder
de Heidenen. Hier is de richting dus van het
Oosten naar het Westen. Maar in later tijd zal het
juist omgekeerd zijn.
„Dan zullen zij den naam des Heeren vreezen
van den nedergang, (het Westen) en zijne heerlijk-
heid van den oopgang der zon“, (het Oosten) Jesaja
59: 19.
Een aangrijpend feit, dat de gelooftegrond
der Christelijke Kerk nu een zendingveld is, waar
eenmaal Christus zelf en de apostelen predikten,
heerscht nu de valsche profet. Uit het Oosten is
de heilzame opgang, maar het licht is er van de
kandelaar geweken, en nu moet uit het Westen
het Evangelie weer daarheen worden gebracht. Bij
het woord: „Er vloten wateren uit naar het Oos-
ten“, denken wij onwillekeurig aan de opening van
het machtige Indische rijk voor den arbeid des
Evangelies. Daardoor toch dreef de Heere een wig
uidden in het hart van het Oostersche Heiden-
dom. Indis is wel eens het Gibraltar, de groote,
onmeerbare sterkte van heel het Heidendom ge-
noemd. Maar de Heere heeft door zijne almachtige
hand, de dicht gegrendelde deur van het Oosten
voor het werk der zending geopend. En dit is zeker
een van de grootste gebeurtenissen der latere tijden.
Ezechiël moest zich oostwaarts begeven in de
richting, waarin de wateren stroomden; en de engel
des Heeren gaat op dat pad, met een meesters-
hand, die hem voor. Hij gaat duizend ellen, en
deed den profet door de wateren doorgaan; en de
wateren raakten tot aan de enkelen. Toen mat hij
nog duizend ellen en ziet, zij bespatten zijne knieën;
en hij mat nog duizend, en deed hem doorgaan,
en de wateren zijn tot aan de lendemen des meesters
gestegen. Bij de laatste meeting is de vloed zoo
diep, dat hij hem niet kon doorwaaien.
Deze vier metingen herinneren u als van zelf de
twee groote tijlperken, waarin de Zending geschied-
de: eerst de verovering. Telkens als de engel het
meesterschap schraakte, was de stroom aanmerkelijk
verdiept, doch de laatste maal is de aanwas veel
groter dan bij de drie vorige saam. In drie af-
metingen steeg het water slechts tot aan de lende-
men; bij de vierde echter rees het eensklaps van
de lendemen af tot het hoofd.
Het is u bekend, dat onze eeuw de groote zen-
dingseeuw is. In deze eeuw alleen werd voor de zen-
ding veel meer gedaan, dan in al de voorgaande
te samen. De wateren des Evangelies rijzen nu tot
een peil, hooger dan ooit is bereikt. In het gezicht
van Ezechiël zien wij den Levensstroom slechts naar
één richting uitgaan; in onzen tijd heeft hij zich
van uit het Oosten naar alle zijden vertakt. Hoe
wordt hierin de groote heerlijkheid van het Evan-
gelie der genade openbaar! Er is slechts één stroom,
en die ene stroom verbroidt zich naar alle kanten.
Alweggen zijn die wateren tot leven en tot ver-
kwikking. Het Evangelie is het enige medicijn,
zooval voor den diep gezonken Eskimo, als voor
den hoogst beschaaftde Chinees. Nooit is het ge-
komen tot een natië, voor welke het niet paste.
Even heilzaam is het voor den onwetenden Hot-
tentot, als voor den sluw Hindoe.
't Is overal geheel dezelfde prediking, van Chris-
tus Jezus en dien gekruist; in wien, door het ge-
loof, redding en behoud voor verlorenen zondaren is.
Onbeschrijfelijk schoon is het visioen, dat de
profet Ezechiël hier aanschouwde.
Hij zag een levenden en krachtigen stroom, die
zich richte naar de woestijn.
De kristdelijke wateren, welke uitgaan van
den troon Gods en des Lams, dat is van de bui-
delde wildernis. Welk een groote genade! Die wa-
teren vloten ruischend en bruisend heen naar het
onmetelijk gebied des doods. Door Gods almachtige
kracht en wonderbare onferming, wordt een scha-
kel gevormd tusschen Sion en tusschen de plaats
waar eenmaal Sodom lag. Een silveren stroom
doorloopt den troon des Allerhoogsten en de gansch
onreine Doodde Zee; en doet daar wonderen van
genade, tot heerlijkheid Gods en tot zaligheid veler
zielen. Verrassend groot en heerlijk is de uitwer-
king. Aan weersijden van de beek verrijst allerlei
vruchtbare boomtuin. Door hare schepende kracht
begint de dorre zandvlakte te bloeien als een roos.
Overal waar het Evangelie komt, draagt het koste-
lijke vrucht, brengt het zegen en heil. Niet alleen
draagt het uitnemende, maar ook zeer overvloedige
vrucht.
Dit is plastisch en aangrijpend, zoo recht ge-
schikt om het ijvervuur voor de missie aan te
blazen.
Ook in *weeterzorgen* stijf ligt kracht.

Officiële Berichten.
(Met verkorting uit het *Kerkblad* van 17 Juni '98.)
Korte Notulen van de Provinciale
Synode van Drente gehouden te
Hoozeven 8 Juni 1898.
Nadat op de gewone wijze geopend is en de
lastbrieven zijn goedgekeurd, wordt het mo-
dum alius samengesteld: Ds. L. Kuiper pre-
sident, Ds. J. A. de Bruijn vice-pres., Ds. H.
Dijkstra scriba en Ds. T. Noordenhout 1. scriba.
Ds. H. A. Dijkstra rapporteert aangaande de
kas voor Emer. Pred. Hoewel de financiële
lasten vrij zwaar zijn, zijn de voorgeschreven
bijdragen toch alle gestort en loopt de zaak
aanvaardelijk goed.
Deputaten worden allen herbenoemd en ge-
machtigd over dit jaar en het jaar 1899 de be-
noodigde gelden aan te vragen.
Naar aanleiding van een besluit der Classis
Beilen over de verplichting om op de attestaties
van ongeensureerde leden steeds te vermelden,
dat ze „onbesproken zijn in den wandel“ (zie
Kerkblad Sept. 97, Art. 38) verzoekt Meppel, dat
de Prov. Synode zich over deze zaak uitspreke.
Na breedvoerige discussie neemt de Synode het
volgende besluit:
De Prov. Synode keurt het af, wanneer een
kerkeraad zonder onderzoek het onbesproken in
den wandel weglaat.
Naar aanleiding van een schrijven van de
Prov. Synode van Friesland, om den 18sten
Aug. bij de aanvaarding der regering door H. M.
de Koningin, een ure des gebeds te houden,
spreekt de Synode uit:
dat het gewenscht is bij die heugelijke gele-
genheid een ure des gebeds te houden op een
door den kerkeraad van elke kerk te bepalen
tijd.
Verkorte Acte der Prov. Synode
van Utrecht, gehouden den 8sten
Juni 11.
Bij keuze wordt 't moderamen samengesteld uit
de BB. Ds. Van Minnen praeses, Ds. Donner
scriba, Dr. Van Goor assessor.
Alsmo komt aan de orde het voorstel der
Classe Utrecht om: a) voor haar eigen rekening
te nemen de zorg voor emer. pred. en voor de
Wed. en Weezen van predikanten der kerken in
deze provincie, en b) 't quotum voor deze uitga-
ven te bepalen voor Utrecht op 5/9, voor Breu-
kelen op 2/9 en voor Amersfoort op 2/9, nadat
de Classe Utrecht van de betaling van de 5
maal f 50, waarmede zij nu belast is, zal zijn
onthieven en dit bedrag bij de geheele som van
uitgaven voor deze zaak zal zijn gevoegd.
Vooraf over 't eerste deel van dit voorstel
ontstaat een zeer breede discussie.
Beweerd wordt, dat door dit besluit de zaak pro-
vinciaal gemaakt wordt, en dat de provincie dan
eene verplichting op zich neemt, die bij mogelijke
toeneming van 't aantal emeriti te zwaar zal blij-
ken, en dat ook nu nog niet is gebleken, dat de
provincie zelfs den tegenwoordigen last kan
dragen. Terwijl de betrokken kerken met haar
Classen reeds voor haar zelve in dezen zeer be-
last zijn.
Daartegen wordt namens Utrecht aangehouden,
dat dit voorstel niet ingaat tegen de bepalingen
van Middelburg 1896, noch 't bevels-amrancht,
dat de lokale kerk voor haar dienaar, ook de
emeriti en voor de bedoelde Weduwen en Wee-
zen moet zorgen, en dat toch de provincie dit
jaar voor precies 't zelfde bedrag ter voldoening
aan de Generale kas is aangeslagen, als zij uit
die kas had aangevraagd. Ook wordt gewezen
op 't voorbeeld der andere Provincies op 2 na.
Utrecht tracht 't bezwaar van te veel lasten
voor een mogelijke toekomst te ondervangen
door invoering van de woorden: „de zorg voor
de thans ten haren laste zijnde.“
In stemming gebracht wordt 't eerste deel van
't voorstel verworpen met 8 tegen 4 stemmen.
Bij de behandeling van 't 2e deel van 't voor-
stel Utrecht wordt gelezen een schrijven van
deputaten der Algemeene kas, verzoekende op-
gave van de ondersteuning, die de Provinciale
kerken van Utrecht uit die kas begeren te
ontvangen ten behoeve van hare op dit punt
Hulpbehoevende Classen en kerken.
Het geheele bedrag, dat de kerken der Pro-
vincie saam als onderstand aan de beide Clas-
sen voor hare kerken moeten verstrekken is
f 2200. Op voorstel van Dr. van Goor wordt
besloten, hiervan f 1500 voor rekening der Pro-
vincie te nemen en dus f 700 aan te vragen.
Het 2e gedeelte van 't voorstel der Classe
Utrecht wordt nu aangenomen met deze wijzi-
ging, dat 't quotum voor de Classe Utrecht zal
zijn 11/18, voor Amersfoort 2/18 en voor Breu-
kelen 2/18.
Overeenkomstig 't voorgestelde sub lit. a en
b punt 8 van 't Agendum wordt besloten, om
in alle Gereformeerde kerken dezer Provincie
op 31 Augustus a. s. eene ure des gebeds te
houden. De nadere bepaling van 't uur van den
dag wordt aan elke kerk zelve overgelaten.
Een schrijven van de Provinciale Synode der
Friessche kerken betreffende deze zaak, wordt
voor kennisgeving aangenomen.
Deputaten ad hoc brengen bij monde van Ds.
Fermhout hun rapport in in zake de vraag van
de Classe Amersfoort naar aanleiding van be-
paalde gevallen gedaan: of leden der gemeente,
die hun huwelijk niet kerkelijk laten bevestigen,
deswege censurabel zijn?
De conclusien van dit rapport strekken, om
uit te spreken, dat elk geval op zichzelf dient
beoordeeld, dat er gevallen kunnen zijn, waarin
voor censuur geen grond aanwezig is, doch dat
in geval van hardnekkige verachting van de
kerkelijke bevestiging, zulke leden deswege ge-
censureerd dienen te worden.
Dr. v. Goor merkt op, dat 't overigens uitne-
mende rapport niet geheel aan 't verlangen van
Amersfoort voldoet.
Doch de rapporteur toont aan, dat nu op de
gestelde vraag, zooda deze tot deputaten kwam,
is geantwoord. Dat 't rapport niet meer geeft,
ligt niet aan deputaten ad hoc. Hij had ook
ten vorige jare geadviseerd voor de beantwoor-
ding van deze vraag toch geen deputaten te
benoemen.
't Rapport wordt vervolgens met dankzegging
aan deputaten en den rapporteur aangenomen.
Niets meer aan de orde zijnde, doet de
praeses de dankzegging en sluit deze Provinciale
Synode.

Buitenland.

Frankrijk. Moeilijke tijden voor de
Fransche Protestanten. Herdenking
van het Edict van Nantes.
De Protestanten in Frankrijk hebben het in
deze dagen hard te verantwoorden. Het is be-
kend hoe in de zaak van Dreyfus-Zola de Pro-
testanten over één kam geschoren zijn met de
Joden, omdat Dreyfus een Jood en Scheurer
Kestner een Protestant is. De Brumetiere, een
man die een paar jaar geleden zijn bekend arti-
kel schreef over het bankroet der wetenschap,
om aan te toonen dat de wetenschap der negen-
tiende eeuw niet in staat is een bevredigend
antwoord te geven op de staatkundige, sociale
en zedelijke vraagstukken die aan de orde zijn,
riep onlangs uit: Overal waar ik geweest ben
heb ik kunnen zien dat het Katholicisme het
zelfde beteekent als Frankrijk, en Frankrijk het-
zelfde als het Katholicisme.
Toen de minister Hanotaux in de Fransche
academie werd opgenomen, heeft een letterkun-
dige, die tot hertoe voor gematigd Roomsche
doorging, hem verwelkomd en daarbij de Pro-
testanten voorgesteld als vreemdelingen in Frank-
rijk en zich niet ontdien den minister het voor-
beeld van den kardinaal de Richelieu, minister
van Lodewijk XIV, voor te houden, om dat
vreemde element onschadelijk te maken.
In een groot Parijsch blad *le Soleil*, dat het
lid der Fransche academie Hervé tot hoofd-
redacteur heeft, werd de op hand zijnde fees-
telijke herdenking van de herroeping van het
edict van Nantes besproken, waarbij de hate-
lijke beschuldigingen tegen de Protestanten in
Frankrijk worden uitgesproken. Het heet daarin,
dat hetzij zij industrielen of ambtsdragers zijn,
zij steeds een eigen kring vormen; in dezen
kring geelt, of helpt of ondersteunt men alleen
geloofsgenooten. Zij vormen een staat in den
staat, en deze staat moet noodwendig den Fran-
schen staat vertragen. Zijne leden beoogen niet
ieder voor zich, maar als massa anti-Fransche
doelinden. In de politiek, in de wijsbegeerte,
in de letterkunde, in de kunst zijn zij voor
alles anti-Latijnsch. Daarbij zijn zij zeer fanatiek.
Dit alles in aanmerking nemende, kan het
geen verwondering wekken, dat de directie van
de spoorweglijn van Parijs naar Lyon en de
Middellandsche Zee geweigerd heeft, om voor
vermindere prijzen hen te vervoeren, die de festi-
viteiten van de herdenking van het edict van
Nantes wilden bijwonen.
De haat tegen de Protestanten, reeds een paar
jaren lang aangeblazen, openbaarde zich deze
dagen ook tegen een evangelist, met name Débu,

die omringd werd door een schare van 200 per-
sonen, welke schreeuwde: „De Protestant moet
te water.“ Alleen door het heldhaftig optreden
van een jongen boer, werd deze toelag verijdeld.
Dit is nu het loon dat de Fransche Protes-
tanten trekken van hun steunen van de anti-
clericalie politiek der Fransche staatslieden! Hoe
zeer hebben zij een man als Gambetta gevierd!
Hoe hebben zij de wet op het „lekenonderwijs“
toegejuicht! Uit vaderlandsliefde moest men zijn
eigen scholen prijs geven; om te maken, dat
overal de Roomsche broeders en zusters uit de
scholen werden geweerd, opdat neutraal onder-
wijs zou zeegevoeren. Men zou de Protestantische
kinderen toch nog het noodige godsdienstonder-
wijs kunnen geven op de z.g. „Woensdagscho-
len.“ Het resultaat is geweest, dat de scholen,
die door Roomsche broeder of zusterschappen
geleid werden, op ongekende wijze zijn gaan
bloeien, terwijl de meeste Protestantische scholen
verderwen!
Den 30sten Mei zullen de Protestanten het
edict van Nantes herdenken, waardoor de Gere-
formeerden eenige vrijheid van uitoefening hun-
ner religie werd geschonken. De omstandig-
heden waaronder deze herdenking van een edict
plaats heeft dat drie eeuwen geleden werd af-
gekondigd, zijn voor de Fransche Gereformeer-
den niet bemoedigend. Dit verhindert niet dat
zij zich tot het feest opmaken en in herinnering
brengen datgene wat bij het edict aan hunne
vaders werd geschonken.
Zij die meenen dat toen aan de Hugenoten
volledige godsdienstvrijheid geschonken werd,
vergissen zich zeer. Maar Hendrik IV gaf toch
het edict om een einde te maken aan den ver-
woeden strijd, die in Frankrijk tusschen Gere-
formeerden en Roomschers gestreden werd.
Door dit edict werd de Roomsche eeredienst
overal hersteld waar zij was opgeheven, terwijl
de goederen en rechten, die de Roomsche gees-
telijkheid te voren bezeten had, haar werden
teruggespeeld. De Gereformeerden ontvingen het
recht om overal in Frankrijk ongestoord te
wonen, om hun eeredienst uit te oefenen waar
dit geschiedde in 1596 en 1597; benevens in
die plaatsen waarin zij toegelaten werd door het
edict van 1577 en bovendien in één stad of in
één bucht van een groep dorpen. De Gerefor-
meerden zouden worden toegelaten in de scholen
en instellingen van liefdadigheid, terwijl zij ook
tot het uitoefenen van openbare ambten zou-
den gerechtigd zijn zonder daarbij gebonden te
zijn tot het deelnemen aan godsdienstige han-
delingen, die niet in overeenstemming waren
met hunne conscientie.
De provinciale en algemeene synoden werden
gehandhaafd onder voorbehoud van de
autoriteit des Konings.
Daarentegen waren de Gereformeerden ge-
houden om geen arbeid te verrichten op Room-
sche feestdagen, de tienden te betalen aan de
Roomsche geestelijkheid, en in zake het huw-
lijk zich te houden aan het verbod der Room-
sche kerk om in zekere graden van bloedver-
wantschap een huwelijk te sluiten. Als waar-
borg voor de uitvoering van het edict liet men
aan de Hugenoten alle steden en versterkte
plaatsen, welke zij in 1597 bezet hielden.
Door dit edict werd vrijheid van conscientie
geproclaimd. Maar de koning trad toch open-
lijk op voor de Roomsche kerk, door den Ge-
reformeerden godsdienst te noemen: „den gods-
dienst die beweert Gereformeerd te zijn?“ (la
religion prétendue réformée).
De uitoefening der Gereformeerde religie was
in Parijs verboden, en in vijf mijlen rondom die
stad. Maar de bepaling werd gemaakt, dat de
hertogen de pairs van Frankrijk, die officiers van
de kroon, de maarschalcken en hoofdlieden van
de lijfwacht des konings enz., wanneer zij zich
in het gevolg van zijne Majesteit bevonden, met
gesloten deuren in hunne huizen gebeden zou-
den mogen laten lezen voor hen en voor hunne
gezinnen. Een plaats voor volle godsdienstige
oefeningen, die van Parijs ten hoogste vijf mijlen
verreijnd is, zal den Gereformeerden worden
gegeven.
Dit edict werd nooit geheel ten uitvoer ge-
leid. Nu eens zagen de Gereformeerden zich
uitgesloten uit de kringen van wetenschap en
van kunst; dan weder werd de uitoefening van
den eeredienst opgeschorst in een plaats waar de
overheid veranderde; nu eens werd het stichten
van nieuwe Protestantische scholen belet, of men
beperkte het aantal hunner leerlingen; dan weder
werden de hospitalen voor hen gesloten, of
belette men d.n. Gereformeerden predikanten
hunne gemeentelieden aldaar te be-
zoeken. Ook gebeurde het, wanneer een
Roomsche geestelijke den Roomschen gods-
dienst afzwoer om Gereformeerd te worden, hij
aanstonds werd vervolgd, onder voorgeven, dat
alleen een schuldig priester van godsdienst kon
veranderen. De nationale Synode van 1631 te
Chartreton gehouden, kon constateren, dat in
92 plaatsen in de Cevennen, Vivarais en Lon-
guedoc, den Gereformeerden eeredienst verbo-
den was. Onder de regering van Lodewijk XIV
werden de vrijheden der Gereformeerden steeds
meer ingekort, totdat die despot in 1685 de
schaduw van eene wet introk, die feitelijk reeds
lang was opgeheven.
De *Eglise Libre* wijst er op, dat niet sceptici
als Bogle en vrijdenkers als Voltaire, maar een
man als Roger Williams, de vrijheid van gods-
dienst hebben bepleit. Deze Engelschman heeft
in 1635 in Amerika de staat Rhode-Island op
dit fundamenteel gebouwd. Voor vrijheid van con-
scientie hebben echter te voren onze vaders
gepleit, toen zij door de Remonstrantsche re-
genten werden vervolgd, ofschoon het moet wor-
den toegestemd, dat velen het beginsel, dat zij
in de verdrinking voorstonden, later, toen de
Gereformeerde kerk over de Remonstranten
triumfeerde, weder hebben losgelaten.
Het is in de praktijk gebleken, dat onder
scheide gewezen Roomsche priesters, in den
laatsten tijd, die tot het Protestantisme over-
gingen, groot gevaar loopen om tot sceptici-
cisme of ongelooft te vervallen. Dit is wel te
verklaren. Er zijn Roomsche priesters, die alleen
de kerk verlaten, omdat in hen twijfel optree-
aan de verlaten van de Roomsche leerstukken
en die daarom niet meer kunnen loopen in het
gareel der Roomsche dogmatiek. De heer Ch.
Luigi, een bekend Protestantisch publicist, be-
toogde onlangs, dat het niet te verwonderen is,
wanneer de gewezen Roomsche priesters tot on-
gelooft vervallen. Immers zij stonden eerst onder
absoluut gezag van de kerk en kunnen daarna
de vrijheid minder verdragen.
Is er dan geen gezag in het Protestantisme,
vraagt de heer Luigi? In plaats van de auto-
riteit die dwingt is er eene autoriteit die over-
tuigt. De godsdienstige autoriteit is nuver gees-
telijk, is boven ons en heeft bondgenooten in
onze ziel.
Waar is die autoriteit? In de Heilige Schrift.
Maar de quaestie van hare uitlegging? Wij
hebben geen gezwoeren uitleggers. En al zijn er
na Gods Woord onderscheidene autoriteiten in
betrekkelijken en ondergeschikten zin, wij ge-
bruiken het woord autoriteit weinig. Een